

УДК 39:793.3(477);793.31(477.41/.42)(477.81)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/69-1-16>

Володимир ГОРДЄЄВ,
orcid.org/0000-0002-5843-3621
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри хореографії
Рівненського державного гуманітарного університету
(Рівне, Україна) *Gordeev_v@ukr.net*

ТРАДИЦІЇ ТА ОБРЯДОВІСТЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ТАНЦЮВАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА ПОЛІССЯ

*В умовах збереження і подальшого розвитку українських культурних традицій, особливо, в час загрози існуванню рідної людності, велике значення має звернення до регіонально-локального аспекту народної хореографії – мистецтва танцю. Його генеза і функціонування на теренах Поліського краю відбувалися на платформі давніх обрядів, ритуалів та соціокультурних традицій. Вони продовжили свій урочистий шлях крізь віки, певним чином трансформувалися відносно історико-культурних перемін, які мали місце в історії українського народу. **Метою статті** є аналіз співвідношення традицій та обрядовості (ритуалів) із історико-культурним розвитком танцювального мистецтва на теренах Полісся. **Методологія дослідження** базована на принципах, підходах та методах, які вироблені у змісті культурології та мистецтвознавства. Зокрема, йдеться про наступні методологічні принципи – об'єктивності, комплексності та історико-логічному. У ряді методів слід виокремити наступні: загальнонауковий метод (що він дав змогу проаналізувати форми народної хореографії, прийоми модифікації лексики народного танцю, які є притаманними Полісся); історико-культурний метод дозволив встановити послідовність соціокультурних чинників, через які відбувався розвиток художньої мови народного поліського танцю, позначити етапи еволюції регіонально-локальних лексичних засобів у сенсі музично-хореографічних традицій Полісся; власне культурологічний метод (що він сприяв розгляду функцій, які виконує народна танцювальна культура в духовному житті українського етносу); семіотичний метод, зокрема, було застосовано для аналізу знакової структури танцю, форм танцювального мистецтва на території Полісся (що вони відповідно увібрали в себе регіонально-локальні традиції, обряди та ритуали минулих культурних діб. **Наукова новизна дослідження** полягає у відображенні впливу культурницьких традицій, обрядів, символів та ритуалів на теренах Полісся, на генезу і подальший розвиток мистецтва хореографії. **Висновки із дослідження** підсумовують хід аналізу співвідношення традицій, обрядовості тощо, із генезою та розвитком танцювального мистецтва у Поліссі. Для його реалізації були розглянуті наукові та науково-популярні джерела. Також були досліджені прадавні витоки народного хореографічного мистецтва вкупі із їхніми регіонально-локальними характеристиками, притаманними Полісся та його етнічним спільнотам. Вони, в свою чергу, увібрали в себе певні форми автохтонних обрядів, ритуалів та символів, які визначали формально-змістовний простір цього особливого танцювального мистецтва. Навіть донині збереглися їхні кількісно-якісні ознаки, що певним чином пов'язані із важливими подіями народного та індивідуального життя, на кшталт народин, весіль, інше.*

Ключові слова: Полісся, хореографія, танок, обрядовість, традиції, ритуали, символи, форми хореографічного мистецтва.

Volodymyr HORDIEIEV,
orcid.org/0000-0002-5843-3621
Candidate of Art History,
Associate Professor at the Department of Choreography
Rivne State Humanitarian University
(Rivne, Ukraine) *Gordeev_v@ukr.net*

TRADITIONS AND RITUALS AS A SOURCE OF DANCE ART OF POLISSYA

*In the context of the preservation and further development of Ukrainian cultural traditions, especially in times of threat to the existence of the native population, it is of great importance to address the regional and local aspect of folk choreography – the art of dance. Its genesis and functioning in the Polissya region took place on the platform of ancient rites, rituals and socio-cultural traditions. They continued their solemn journey through the centuries, transformed in a certain way in relation to the historical and cultural changes that took place in the history of the Ukrainian people. **The purpose of the article** is to analyse the correlation between traditions and rituals with the historical and cultural development of dance art in Polissya. **The research methodology** is based on the principles, approaches and methods developed in the field of cultural studies and art history. In particular, we are talking about the following methodological principles – objectivity, complexity and historical and logical. Among the methods, the following should be distinguished:*

*the general scientific method (which made it possible to analyse the forms of folk choreography, methods of modifying the vocabulary of folk dance, which are inherent in Polissya); the historical and cultural method allowed us to establish the sequence of socio-cultural factors that led to the development of the artistic language of folk Polissya dance, to identify the stages of evolution of regional and local lexical means in the sense of musical and choreographic traditions of Polissya; the culturological method itself (that it contributed to the consideration of the functions performed by folk dance culture in the spiritual life of the Ukrainian ethnos); the semiotic method, in particular, was used to analyse the sign structure of dance, dance art forms in Polissya (that they respectively absorbed regional and local traditions, rites and rituals of past cultural periods). **The scientific novelty of the study** is to reflect the influence of cultural traditions, rituals, symbols and rituals in Polissya on the genesis and further development of the art of choreography. **The conclusions of the study** summarise the analysis of the correlation between traditions, rituals, etc. and the genesis and development of dance art in Polissya. For its implementation, scientific and popular science sources were considered. The ancient origins of folk dance art were also studied, along with their regional and local characteristics inherent in Polissya and its ethnic communities. They, in turn, absorbed certain forms of autochthonous rites, rituals and symbols that defined the formal and substantive space of this special dance art. Even to this day, their quantitative and qualitative features have been preserved, which are in some way connected with important events of national and individual life, such as folklore, weddings, etc.*

Key words: Polissya, choreography, dance, rituals, traditions, rituals, symbols, forms of choreographic art.

Постановка проблеми. Тема дослідження має синтетичний характер. Вона може бути розглянута у декількох аспектах: 1. у історико-культурному, що у ньому відображається історія українського народного танцю як мистецтва хореографії. Цей мистецький жанр обійняв важливе місце у культурній спадщині українського народу. 2. У етнографічному, що у його змісті виокремлюються значення, місце та роль мистецтва танцю етнологічній та етнографічній історії українства. Підкреслюється, що традиційний український танець, який регіонально-локально розвивався на різних територіях, у різних історичних обставинах, презентує народні традиції, обряди, звичаї, ритуали та символи, коріння яких ще сягає дохристиянських часів. 3. У культурологічному та мистецтвознавчому аспекті аналізується генеза і розвиток народної хореографії. У її змісті та перебігу танці, зокрема, на теренах Полісся, розглядаються в якості творів мистецтва. Тут також застосовується історико-культурне та етнохореологічне порівняння різних танців відносно сюжетів, музики, власне хореографії, та втілення образів різними виконавцями – індивідуальними і колективними. На нашу думку, синтез висновків із цих аспектів із локально-етнографічними характеристиками, зокрема, на теренах Полісся, дозволяє виокремити феномен регіонально-локальної індивідуалізації образно-мистецької мови національного танцю, проаналізувати кількісні та якісні параметри національного танцю, розглянуті у регіонально-локальному контексті.

Аналіз досліджень. Науковий інтерес до українських традиційних танців був започаткований ще у XIX ст., коли знані діячі вітчизняної культури – А. Терещенко, П. Чубинський, В. Гнатюк, С. Титаренко, М. Лисенко тощо, виокремлюючи традиційний танець із загального етнічного

середовища, презентували його видатні мистецькі якості. Праці дослідників хореографічного мистецтва України М. Авраменка, А. Лукіна, П. Григор'єва тощо, склали фундамент сучасних наукових досліджень у цій галузі. Вагомими є сучасні дослідження авторства О. Білоус, Т. Медвідь, В. Шкоріненко. Окремі аспекти українського танцювального фольклору України вивчали також І. Антипова, А. Іваницький, С. Килимник, Ф. Колесса. Зразки танцювальної спадщини окремих регіонів України представлені в працях Р. Гарасимчука, Д. Демківа, З. Сизоненка, О. Помпи (Помпа, 2013), І. Терешко, В. Тітова (Тітов, 2000), В. Шухевича та ін. Дослідження А. Гуменюка (Гуменюк, 1969), К. Василенка (Василенко, 1998а; 1997б) дозволяють акцентувати мистецьке значення традиційного українського танцю. В. Костів (Верховинець) був одним із перших авторів, хто здійснив систематичний огляд народної хореографії (Верховинець, 1990). Л. Сабан, В. Пастух (Пастух, 1999) та інші дослідники зосередилися на характеристиці традиційних танців у світлі їхніх локальних різновидів. З позицій хореології вітчизняні дослідники вивчають народну хореографію в її русі від давнього танцю до народного (побутового, фольклорного, етнічного). У етнохореографічному контексті досліджується «автентичний танець» (Б. Кокуленко). Українському хореографічному мистецтву присвячені праці авторства Д. Бернадської, К. Бортник, О. Голдрича, М. Ельяша, М. Загайкевич, Л. Козинко, Б. Колногузенка, Л. Косаківської (Косаківська, 2018: 400–407; Косаківська, Чепалов, 2001: 47–57), О. Мерлянової (Мерлянова, 2018: 37–40), Т. Павлюк, І. Пісклової, О. Плахотнюка, М. Погребняк, Е. Пустової, Ю. Станішевського, А. Турлянцева, П. Фриза (Фриз, 2018: 71–75; 2008: 75–80), Т. Чурпіти,

О. Шабаліної (Шабаліна, 2016: 263–273), О. Шаповал, Е. Шумілової. С. Легка (Легка, 2001: 28–37) визначила зміст та специфіку української народної хореографії відносно її спрямування, зокрема, у побуті. Значне місце у дослідженнях такого роду обіймають регіонально-локальні аспекти генези і розвитку українського танцю (О. Бігус, Б. Стасько). О. Бойко (Бойко, 2015; 2020: 94–98) здійснила системний аналіз хореографічної образності, – прояву національної художньої культури. К. Кіндер (Кіндер, 2007; 2021b: 90–95) приділила значну увагу народній культурі танцю, розглянувши її через призму семантики її пластичних символів. Фіксація і вичерпний опис рухів у збережених автентичних зразках танців, що вони є характерними для українського Полісся, залишається науковою проблемою; про це зауважують І. Аксьонова (Аксьонова, 2012), В. Годовський, О. Капустінта ін. В умовах української державності Полісся досліджували Л. Булгакова, М. Гладкий, М. Глушко, О. Курочкін і ін. Значний доробок науковців, дослідників, державних інституцій, а також ентузіастів-фольклористів Полісся зосереджений в публікаціях, наукових статтях, укладених збірниках із питань матеріальної та духовної культури поліщуків («Етнокультурна спадщина Рівненського Полісся» (Вип. I–IV) та «Етнокультурна спадщина Полісся» (Вип. V–VII) упорядкованих В. Ковальчуком). Вагомий внесок у розвиток хореографічного мистецтва Поліського краю у другій половині ХХ ст. зробили І. Богдановський, Л. Задорська, Ф. Земельська, О. Козачук, А. Крикончук, В. Мавчур, Р. Малиновський, В. Марущак, М. Полятикін, В. Смирнов, Є. Шихман тощо.

На нашу думку звернення до автохтонних глибинних витоків народного танцю у Поліському регіоні надасть подальшого поштовху дослідженням у сфері історії вітчизняного танцювального мистецтва.

Мета дослідження – порівняльний аналіз співвідношення традицій та обрядовості (ритуалів) із історико-культурним розвитком танцювального мистецтва на теренах Полісся.

Виклад основного матеріалу. З моменту зародження танцю він виконував одну із своїх функцій – ритуальну; її реалізація була природним способом встановлення зв'язку із сакральним. Дослідники відносять до ряду *ритуальних* танців наступні: сюжетні; безсюжетні, любовні тощо. Танець бере свій початок у *хороводах*; саме вони є основою української народної хореографії; вони віддзеркалюють найсуттєвіші риси характеру нашого народу: героїзм, волелюбність, дотепність, завзяття, нестримна веселість, винахідливість та ін.

Календарні обряди та свята були платформою соціокультури народу; вони визначали розпорядок життя соціуму протягом року. Це було пов'язано із тим, що темпоритм соціального життя, у свою чергу, визначався двома чинниками: сезонністю природи та стадіальністю життєдіяльності людини. Зокрема, сезонність природи визначала цикли календарної обрядовості: весняний, літній, осінній та зимовий; вони фіксували як природні явища, так і певні види людської діяльності. Етапи життя людини – від народження до відходу в інший світ, – також фіксувались у побутовій культурі. У ній особливе місце обіймав сезон *весіль*; у цей час дозволялося укладати шлюби, готувати запаси на зиму; особливе значення у цьому аспекті мав культ людського буття і продовження роду, фізичного існування і духовного відтворення.

Історично склалося так, що ці календарні свята та обряди супроводжувалися *маршовою* (марші до ходи, вітальні марші) і *танцювальною* музикою (гопачки, козачки, коломийки, полечки, вальси, голубки, аркани тощо). Цей культурний пласт успадкував прадавню лексику і символіку. У його основі знаходяться національні архетипи українців, які, в свою чергу, є вкоріненими у прадавнє землеробство; вони містять в своїй сутності ефект поклоніння небесним світилам; передають у часо-просторі родинні селянські традиції вкупі із культом пращурів; пролонговано втілюють міфологізацію громади, її звичаєві закони, обряди, символи та ритуали. Його зміст та основи складають платформу архетипних уявлень, які, в свою чергу, передаються через сферу образів української хореографічної культури.

Базову основу лексики української народної хореографії складають комунікативні, рухові та просторово-рухові архетипи – національно-символічні структури, які на знаковому рівні визначають національний художній код українського танцю. До їхніх визначальних патернів відносяться: «чоловіче-жіноче», «статичне-динамічне», «головне-другорядне», «індивідуальне-колективне». Рухові архетипи відтворюють символіку траєкторій руху, числову, предметну, ігрову, етнопобутову символіку. При цьому, хореографічна лексика цих пролонгованих танцювальних композицій, почасти, не є однорідною; вона містить у своєму «тексті» елементи протистояння, на кшталт «чоловічий-жіночий», сюжети на тему боротьби, веселої суперечки хлопця з дівчиною. У цьому образному просторі автохтонні танці мали гендерні ознаки; зокрема, парубки «виступали» у формі колективних змагань, «билися»

між собою; це втілювалося у символічних рухах, виглядало як військові танці; домінантою змісту цих «змагань» було оспівування «свого», та «паплюження» і викриття «ворога». Як це звучить сучасно у світлі останніх подій в Україні!

Етнічно-регіональні хореографічні лексичні ознаки, поєднуючись із загальнонаціональними, враховують особливі тенденції та закономірності формування пріоритетів у просторово-чуттєвому, м'язово-моторному та пластичному осягненні навколишнього світу. Особливості українського народного танцю формувалися внаслідок впливу різноманітних факторів: природно-біологічного, географічного, етнічного, етнопсихологічного.

Ці чинники відіграли основоположну роль в окремій етнографічній зоні Полісся, яка була утворена в ході співдії історико-географічних та етнографічних факторів та чинників; у ній сформувалися типологічні ознаки народної культури, хореографічної практики тощо. Цими ознаками є: А. вплив глибинної культурної національної традиції, що вона є віддзеркаленою в усній та писемній народній творчості; Б. традиційні обряди та звичаї; В. національний костюм і відповідна орнаментация побуту; Г. обрядова пісенність та музика, її регламентация за порами року, календарними віхами, видами занять; Д. гендерні розрізнення та ролі, виконувани у ході слідування обрядовій, й, взагалі, фольклорній традиції.

Танцювально-рухова основа Поліського краю виокремилася на платформі особливостей життя поліщуків, соціально-культурного розвитку, кліматичного та географічного розташування. Автохтонними джерелами поліського танцю є рухи і жести, що базуються на образному відтворенні трудових процесів, традиціях, звичаєвій культурі. У його змісті і формах проявляється життєрадісний характер, оптимізм, щирість та дотепність; ці психологічно-ментальні риси є притаманними поліщукам. Історія культури Полісся сформувала специфічні танцювальні рухи; вони, в цілому, характеризуються як стрибкоподібні, пружні з активним перегинанням корпусу, із поворотами верхньої частини тулубу, поворотами та нахилами голови, угинаннями, нахиланнями, притупами, перескоками, підскоками. У цьому сенсі зауважимо – основними танцями Полісся є *польки, кадрили, козачки, гопачки, хороводи, вальси*.

Зокрема, Рівненське Полісся, зберегло у своїй історичній пам'яті певну кількість архаїчних рис, що відзначаються особливою консервативністю, наявністю залишків дохристиянських вірувань, прадавніх звичаїв, ритуалів і обрядів. У танцях Рівненського Полісся співіснують традиційні

хореографічні жанри і форми, які, в цілому, є притаманними українській танцювальній культурі; ними є: вищезгадані хороводи, побутові та сюжетно-тематичні танці. Хороводи Рівненського Полісся відрізняються оригінальним стилем, особливою пластичною інтонацією; вони характеризуються спокійною врівноваженістю композиційної побудови, образною пластичністю, округлою завершеністю та граціозністю рухів, плавною, неспішною ходою та благородною простотою манери виконання. Проявом архетипних обрядових уявлень є весняні хороводи і пісні – *рогульки/рогу лейки, архаїчні хороводи – «поколі»* тощо. У ряду змішаних вокально-хореографічних форм дослідники відзначають характерність *«триндишок»*, творів сатиричного, ліричного або гумористичного характеру; у їхньому виконанні ритмічно повторюється проспіваний куплет, одночасно транспонується його смисл у формі різноманітних *притупів, дрібушечок*, обертання на місці з ускладненням тощо. Також треба відмітити, що у ряду танцювальних форм поліського регіону переважають танці парні, масові; при цьому майже відсутні одиночні чоловічі або жіночі танці на кшталт «Бичків», «Веретенчика», «Терниці», «Скакухи», «Буянського скакунця». Ця своєрідність тексту й хореографічної дії традиційних танців Рівненського Полісся, у свою чергу, має характер комбінацій місцевих танцювальних форм із хореографічними традиціями сусідніх народів (ними є: танок-гра «Чибирайчик», «Крутях»).

На його думку, згадки про давні народні танці на території сучасного Рівненського Полісся можна знайти в письмових джерелах (Василенко, 1998); проте, найбільше їх можливо зустріти в давньоукраїнських піснях, святах і ритуалах (Воропай, 1993). Цей дослідник вважає, що розподіл пісні та танців був генерований ще в ранньому середньовіччі, коли давні культові обряди філіювалися внаслідок запровадження християнства. На думку О. Ошуркевича, більшість українських народних танців, виконуваних на Поліссі, нагадують типи кругових танців; проте, вони збагачені образними тонкощами; так само парні та сольні танці розвивалися з цього типу (Ошуркевич, 2008: 15).

На думку О. Мерлянової (Мерлянова, 2018: 37), поліські масові танці ведуться переважно за сонцем – ліворуч; хореографічний образ часто містить в собі символи, що прийшли із глибини століть – зооморфні, антропоморфні, астральні, аграрні, шлюбні тощо. Із цієї давнини до сьогодення можливо долучитися до весільного дійства, вечорниць, мальовничих зимових ігор, колядок, щедрівок, веснянок, таємничого поетичного

свята «Івана Купала». Дослідниця вважає, що й донині на Поліссі можна побачити народні танці, пов'язані з найдавнішими першоджерелами; що на Поліссі можливо зустріти певну кількість спеціальних закінчених танцювальних форм, які виконуються під час весілля.

За твердженням С. Легкої (Легка, 2001: 25–26), звичаї та обряди, пролонговані в історико-культурному часо-просторі, об'єднали в своєму тілі дохристиянські та християнські елементи. Дослідниця вважає реліктовими елементами слов'янської обрядовості поліські звичаї і обряди, такі, як: проводи зими, зустрічі весни, русальні, купальські, колядні та ін.

Л. Савчин (Савчин, 2023: 138–166) вважає, що аграрна спрямованість ритуалів, присвячених рослинним силам, відображена у весняній обрядовості. При цьому, znana дослідниця стверджує, що в різних регіонах України існували спільні й відмінні назви цих обрядодійств – веснянки (наддністрянська Україна), гаївки, гагілки (Галичина), маївки, магівки (Полісся), рогульки

(Волинь). Відомі також були ягівки, олендарки, риндзівки (Савчин, 2023: 116).

Висновки. У ході дослідження теми «Традиції та обрядовість як джерело танцювального мистецтва Полісся» були розглянуті наукові та науково-популярні джерела, які детально аналізують історико-культурні джерела мистецтва танцю у Поліському регіоні. Базуючись на їхніх положеннях, були досліджені прадавні витoki народного хореографічного мистецтва вкупі із їхніми регіонально-локальними характеристиками, притаманними Поліссю та його етнічним спільнотам. Цими витокami-джерелами є стародавні автохтонні обряди, ритуали, символи, що історично визначали зміст і форми танцювального мистецтва. До нашого часу деякі їхні сегменти збереглися у формі виконання традиційних танців, що вони виконуються із приводу як побутових патернів соціального життя, так і у час свят, у першу чергу, пов'язаних із важливими подіями соціокультурного життя, на кшталт народин, весіль, інше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова І. Танцювальна лексика Поліського краю : навч. посіб. Рівне : О. Зень, 2012. 254 с.
2. Благова Т. О. Формування теорії української народної хореографії в історико-культурологічному вимірі. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. III (30), Iss. 59. С. 27–30.
3. Бойко О. С. а Художній образ в українському народно-сценічному танці: монографія. Київ: Ліра-К, 2015. 204 с.; Бойко О. С. в Історіографія української хореографічної культури: сучасний стан та проблеми. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2020. № 4. С. 94–98. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2020.219135>
4. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю : автореф. дис. ... д-ра мистецтвознав. Київ, 1998. 52 с.
5. Василенко К. Лексика українського народно-сценічного танцю. Київ : ПКПК, 1997. 282 с.
6. Верховинець В. Теорія українського народного танцю. Київ : Муз. Україна, 1990. 150 с.
7. Воропай О. Звичаї нашого народу. Київ : Оберіг, 1993. 592 с.
8. Гоцалюк А. А. Традиції в розвитку хореографічного мистецтва як віддзеркалення соціокультурної ідентичності. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Філософія*. 2015. Вип. 45(1). С. 16–27.
9. Гуменюк А. І. Українські народні танці. Київ : Наук. думка, 1969. 617 с.
10. Кирилюк В. М. Проблеми розвитку народної хореографії в Україні. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2017. Вип. 142. С. 62–64.
11. Кіндер К. Р. а Семантика пластичних символів народної танцювальної культури українців : дис. ... канд. мистецтвознавства. Київ, 2007. 179 с.
12. Косаківська Л. П. а Хореографія. Енциклопедія історії України: Т. Україна-українці. Кн. 1. / редкол.: В. А. Смолій (голова), Г. В. Боряк, Я. В. Верменич та ін.; ред. рада: В. М. Литвин (голова) та ін.; НАН України, Ін-т іст. України. Київ : Наук. думка, 2018. С. 400–407.
13. Легка С. А. а Традиції народної культури в українській хореографії. *Питання культурології* : зб. наук. пр. Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2001. Вип. 17. С. 28–37.
14. Лілія Козинко. Теорія фольклорного танцю в контексті культурної антропології. *Курбасівські читання* : зб. наук. пр. Київ, 2011. С. 80–87.
15. Мерлянова О. А. Етнічна хореографічна культура Полісся. Молодий вчений. 2018. № 7(1). С. 37–40.
16. Мартинів О. О. Українська танцювальна культура у географічно-етнологічному розрізі етнохореографічних фронтирів. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. № 2(30). doi:https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30062021/7597 01 May 2021.
17. Нечитайло В. С. Народне хореографічне мистецтво як чинник трансляції національно-культурних цінностей у сучасній Україні : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. Київ, 2014. 19 с.
18. Пастух В. В. Сценічна хореографічна культура Східної Галичини 20–30-х років ХХ століття : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. Київ, 1999. 20 с.

19. Перова Г. О. Наукове осмислення українського народного танцю: від витоків до сьогодення. *Мистецтвознавчі записки*. 2018. Вип.34. С. 190–198.
20. Помпа О. Д. Народний танець: генезис та сучасні форми побутування (на матеріалах Житомирщини) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. Київ, 2013. 16 с.
21. Ошуркевич О. До джерел. Луцьк : Волинська обл. друкарня, 2008. 351 с.
22. Поліська дома / упоряд., комент. В. Давидюк. Вип. II: Весна. Рівне : Волинські обереги, 2003. С. 6.
23. Савчин Л. М. Традиції танцю в календарній обрядовості масниць: культурологічні наративи. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2023. № 2. С. 21–27.
24. Стратуленко О. Вплив регіональних особливостей народного танцю на формування хореографічного мистецтва України сьогодення. *Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі* : зб. матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 20–21 травня 2020 р. Київ : НАКККіМ, 2020. 143 с. С. 53–57.
25. Тітов В. С. Народні подільські танці: навч.-метод. вид. / Хмельниц. упр. культури облдержадміністрації. Хмельницький, 2000. 152 с.
26. Українські народні танці / упоряд. та заг. ред. А. І. Гуменюка. Київ : Вид-во АН УРСР, 1962. 360 с.
27. Федькова І. А. Українська хореографічна лексика: структурно-семантична та генетична характеристики : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Івано-Франківськ, 2014. 20 с.
28. Фриз П. Українські хореографічні традиції як відображення соціокультурного досвіду. *Молодь і ринок*. 2018. № 8 (163). С. 71–75.
29. Хоцяновська Л. Ф. Тенденції та перспективи розвитку народного хореографічного мистецтва України. *Молодий вчений*. 2018. № 1(1). С. 191–194.
30. Шабаліна О. Розвиток українського хореографічного мистецтва на початку ХХ ст.: джерела та тенденції. *Вісник Львівської національної академії мистецтв* : зб. наук. пр. 2016. Вип. 28. С. 263–273.
31. Шариков Д. Мистецтвознавча наука хореологія як феномен художньої культури. У 3 ч. Ч. 1.: Філософія балету та онтологія танцю. Київ : КиМУ, 2013. 204 с.
32. Nahachewsky, Andriy. Ukrainian dance: a cross-cultural approach. 1. Dance. Ukraine. Cross-cultural studies. I. Title. GV1664.U4N35 2012. 793.319477dc23 2011033871. McFarland & Company, Inc., Publishers Jefferson, North Carolina, and London.

REFERENCES

1. Aksonova I. (2012) Tantsiuvalna leksyka Poliskoho kraiu: navch. posib. [Dance vocabulary of the Polissya region]. Rivne : O. Zen. 254 s. [in Ukrainian].
2. Blahova T. O. (2015) Formuvannia teorii ukrainskoi narodnoi khoreohrafi v istoriko-kulturolohichnomu vymiri. [Formation of a Theory of Ukrainian Narrative History in the Historical and Cultural Environment]. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. III (30), Iss.59. 27–30.
3. Boiko O. S. 2015a Khudozhnii obraz v ukrainskomu narodno-stsenichnomu tantsi: monohrafiia. [Artistic image in Ukrainian folk-stage dance: a monograph]. Kyiv : Lira-K. 204 s. [in Ukrainian]
4. Vasylenko K. Yu. (1998a) Leksyka ukrainskoho narodno-stsenichnoho tantsiu [The vocabulary of Ukrainian folk-stage dance]: avtoref. dys. ... d-ra mystetstva znav. K. 52 s. [in Ukrainian];
5. Vasylenko K. (1997b) Leksyka ukrainskoho narodno-stsenichnoho tantsiu [Vocabulary of Ukrainian folk-stage dance]. K.: IPKPK. 282 s. [in Ukrainian].
6. Verkhovynets V. (1990) Teoriia ukrainskoho narodnoho tantsiu [Theory of Ukrainian folk dance]. K. : Muz. Ukraina. 150 s. [in Ukrainian].
7. Voropai O. (1993) Zvychai nashoho narodu [Customs of our people]. Kyiv: Oberih. 592 s. [in Ukrainian].
8. Hotsaliuk A. A. (2015) Tradytii v rozvytku khoreohrafichnoho mystetstva yak viddzerkalennia sotsiokulturnoi identychnosti [Traditions in the development of choreographic art as a reflection of socio-cultural identity].
9. Humeniuk A. I. (1969) Ukrainski narodni tantsi [Ukrainian folk dances]. Kyiv : Nauk. dumka. 617 s. [in Ukrainian].
10. Kyryliuk V. M. (2017) Problemy rozvytku narodnoi khoreohrafi v Ukraini. [Problems of folk choreography development in Ukraine]. Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Pedahohichni nauky. 142. 62–64. [in Ukrainian].
11. Kinder K. R. a (2007a) Semantyka plastychnykh symboliv narodnoi tantsiuvalnoi kultury ukrainsiv [Semantics of Plastic Symbols of Ukrainian Folk Dance Culture] : dys. ... kand. mystetstvovnavstva. Kyiv. 179 s. [in Ukrainian]
12. Kosakivska L. P. (2018a) Khoreohrafiia. Entsyklopediia istorii Ukrainy: Ukraina-ukrainsi. [Choreography. Encyclopedia of the History of Ukraine: Ukraine-Ukrainians]. Kn. 1. 400–407. [in Ukrainian]
13. Lehka S. A. (2001a) Tradytii narodnoi kultury v ukrainskii khoreohrafi [Traditions of folk culture in Ukrainian choreography]. Pytannia kulturolohii: zb. nauk. pr. 17. 28–37 [in Ukrainian]
14. Liliia Kozynko. (2011) Teoriia folklornoho tantsiu v konteksti kulturnoi antropologii [Theory of folk dance in the context of cultural anthropology]. Kurbasivski chytannia: zb. nauk. pr. Kyiv. 80–87 [in Ukrainian].
15. Merlianova O. A. (2018) Etnichna khoreohrafichna kultura Polissia. [Ethnic dance culture of Polissya]. Molodyi vchenyi. №7(1). 37–40. [in Ukrainian].
16. Martyniv O. O. (May, 2021) Ukrainska tantsiuvalna kultura u heohrafichno-etnolohichnomu rozrizi etnokhoreohrafichnykh frontyryv [Ukrainian dance culture in the geographical and ethnological context of ethno-choreographic frontiers]. International Journal of Innovative Technologies in Social Science. № 2(30). doi:https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30062021/7597 01 [in Ukrainian].

17. Nechytailo V. S. (2014) Narodne khoreohrafichne mystetstvo yak chynnyk transliatsii natsionalno-kulturnykh tsinnostei u suchasni Ukraini [Folk Dance Art as a Factor of Transmission of National and Cultural Values in Contemporary Ukraine] : avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznavstva. Kyiv. 19 s. [in Ukrainian].
18. Pastukh V. V. (1999) Stsenichna khoreohrafichna kultura Skhidnoi Halychyny 20-30-kh rokiv XX stolittia [Stage choreographic culture of Eastern Galicia in the 20s and 30s of the twentieth century] : avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznavstva. Kyiv. 20 c. [in Ukrainian]
19. Perova H. O. (2018) Naukove osmyslennia ukrainskoho narodnoho tantsiu: vid vytokiv do sohodennia [Scientific understanding of Ukrainian folk dance: from its origins to the present]. *Mystetstvoznavchi zapysky*. 34. 190–198. [in Ukrainian].
20. Pompa O. D. (2013) Narodnyi tanets: henezys ta suchasni formy pobutuvannia (na materialakh Zhytomyrshchyny) [Folk Dance: Genesis and Modern Forms of Existence (Based on the Materials of Zhytomyr Region)] : avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznavstva. Kyiv. 16 c. [in Ukrainian].
21. Oshurkevych O. (2008) Do dzherel [To the sources]. Lutsk : Volynska obl. Drukarnia. 351 s. [in Ukrainian].
22. Poliska doma (2003) / uporiad., koment. V. Davydiuk. Vyp. II : Vesna. Rivne : Volynski oberehy. 6. [in Ukrainian].
23. Savchyn L. M. (2021) Khoreohrafichni tradytsii etnokultury v metodolohichnii paradyhmi kulturolohii [Choreographic traditions of ethnic culture in the methodological paradigm of cultural studies]. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-206-7-8>. S. 138–166. [in Ukrainian].
24. Stratulenko O. (2020) Vplyv rehionalnykh osoblyvosti narodnoho tantsiu na formuvannia khoreohrafichnoho mystetstva Ukrainy sohodennia [The Influence of Regional Peculiarities of Folk Dance on the Formation of Modern Ukrainian Choreographic Art]. “Osoblyvosti roboty khoreohrafa v suchasnomu sotsiokulturnomu prostori: zb. materialiv V Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii”. Kyiv, 20–21 travnia 2020 r. K.: NAKKKiM. S. 53–57. [in Ukrainian].
25. Titov V. S. (2000) Narodni podilski tantsi: navch.-metod. [Folk dances of Podillia: a teaching and methodological publication]. Vyd. Khmelnyts. upr. kultury oblderzhadministratsii. Khmelnytskyi, 2000. 152 s. [in Ukrainian].
26. Ukrainski narodni tantsi [Ukrainian folk dances] (1962) / uporiad. ta zah. red. A. I. Humeniuka. K. : Vyd-vo AN URSSR. 360 s. [in Ukrainian].
27. Fedkova I. A. (2014) Ukrainska khoreohrafichna leksyka: strukturno-semantychna ta henetychna kharakterystyky [Ukrainian choreographic vocabulary: structural, semantic and genetic characteristics] : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk. Ivano-Frankivsk. 20 s. [in Ukrainian].
28. Fryz P. (2018a) Ukrainski khoreohrafichni tradytsii yak vidobrazhennia sotsiokulturnoho dosvidu [Ukrainian choreographic traditions as a reflection of socio-cultural experience]. *Molod i rynek*. № 8 (163). 71–75 [in Ukrainian]
29. Khotsianovska L. F. (2018) Tendentsii ta perspektyvy rozvytku narodnoho khoreohrafichnoho mystetstva Ukrainy [Trends and Prospects for the Development of Folk Dance Art in Ukraine]. *Molodyi vchenyi*. № 1(1). 191–194. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1%281%29_47 [in Ukrainian].
30. Shabalina O. (2016) Rozvytok ukrainskoho khoreohrafichnoho mystetstva na pochatku XX st.: dzherela ta tendentsii [The Development of Ukrainian Choreographic Art in the Early Twentieth Century: Sources and Trends]. *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv* : zb. nauk. pr. 28. 263–273. [in Ukrainian].
31. Sharykov D. (2013) Mystetstvoznavcha nauka khoreolohiia yak fenomen khudozhnoi kultury [The artistic science of choreology as a phenomenon of artistic culture]. U 3 ch. Ch. 1.: *Filosofia baletu ta ontolohiia tantsiu*. Kyiv: KyMU. 204 s. [in Ukrainian].
32. Nahachewsky, Andriy. (2012) Ukrainian dance: a cross-cultural approach. 1. *Dance–Ukraine–Cross-culturalstudies*. I. Title. GV1664.U4N35 793.319477–dc23 2011033871. McFarland&Company, Inc., Publishers Jefferson, North Carolina, and London.